

A. SUAREZ, M. VIDAL
RESPOSTA AL GRUP DE TREBALL

Desembre, 1974

El tema fonamental que es qüestiona en els textos rebuts és el d'una avantguarda que es vol "revolucionària" i els problemes amb els quals s'enfronta, tan a nivell d'emissor (programa d'acció, reivindicacions professionals, marginació...); com a nivell de l'obra (avui mercaderia, el problema dins els mecanismes de la comunicació...); i finalment, a nivell del receptor (es vol una vinculació a les masses (?), i es vol una lectura activa i crítica...). Tot, lligat sempre al context on es produeix el fet, que és el nostre, aquí i ara.

Des de la nostra pràctica el punt que més ens preocupa és el dels límits d'una "avantguarda revolucionària". Primer potser cal veure - encara que sigui breument- què entenem per "avantguarda revolucionària".

El mot avantguarda té orígens militars, es tracta del grup que precedeix al cos principal i el protegeix. En el terreny de l'art i a partir del segle vint, s'aplica el terme, en general, a allò que s'oposa a la tendència tradicional del moment. En els últims temps creiem poder afirmar que la successió de les avantguardes més que aquest esquema respon a les lleis del mercat: oferta-demanda-inflació- novetat... Però, deixem per ara aquest problema i, tornant a l'esforç per definir, diguem que hi ha un aspecte del terme, ja existent en la noció militar primitiva, que sempre passa desapercbut: un grup d'avantguarda no s'adscriu a un grup militar determinat, sinó a tots, i en el cas de l'avantguarda artística passa el mateix. Avantguarda de qui? La dicotomia moderns/antics, marginats/oficials, només és vàlida si som conscients de la reducció que fem del problema. De fet es tracta de diversos grups en oposició, volem dir de diversos tipus de burgesia, perquè és evident que és la classe que manipula el terreny en que ens movem: el de la cultura, burgesia i petita burgesia tradicional, burgesia i petita burgesia modernista, i burgesia i petita burgesia intel.lectual en ruptura amb llurs dissensions i aliances ocasionals.

Assenyalat aquest aspecte, passem al segon terme: "revolucionària".

Aquest mot comporta un ús tan generalitzat i desvirtuat com aquell mateix que denuncia Mounin al·ludint al mot "llenguatge"; per tant preferim utilitzar el de contestatària. Què és el que caracteritza l'avantguarda que anomenem contestatària ? L'explicació la trobarem descrivint tres dels nivells en els quals sol actuar:

Primer. En el nivell estètic contesta a les formes del passat, a les habituds visuals i a les lleis internes de l'art ja existent.

Segon. En el nivell ideològic llança proposicions que apunten a promoure una forma diferent (respecte al sistema establert) del pensament, de la mirada, de la sensibilitat, intentant de crear com diu Gaudibert "un imaginari individual i col.lectiu que sigui a la vegada agressiu i utòpic".

Tercer. En el nivell de les estructures replanteja el paper del professional de l'art que, com a productor es troba avui privat dels mitjans de distribució i de control de la seva obra, insisteix en la conscienciació dels intel·lectuals per a aconseguir el canvi.

Vista això tornem al que en un principi hem enunciat: els límits d'una avantguarda contestatària.

El límit més greu prové de la seva debilitat interna: hom lluita contra el sistema però es troba dins el sistema.

És la impotència de qualsevol ideologia que es vol contestatària i alhora és dominada per la ideologia dominant. Això explica que la recuperació sigui en ocasions rapidíssima. I entenem per recuperació el moviment social mitjançant el qual una agressivitat que es volia subversiva es troba domesticada, assimilada, digerida per la cultura dominant i l'obra esdevé espectacle, mercaderia, gadget cultural.

La segona limitació afecta a la possibilitat d'eficàcia de qualsevol "affaire" cultural, que com és obvi, no és una força coactiva forta en si, sinó que en gran manera veu determinada la seva eficiència a una intervenció conjuntural, és a dir en un moment propici pot actuar d'estimulant, d'animador, d'excitant, dins el seu camp específic, la qual cosa no priva que es pugui adherir a d'altres camps que també desitgen el canvi, i que moltes vegades ho faci, però el moment està generalment fora de la seva òrbita, lligat a circumstàncies més complexes de l'estructura global.

Finalment la tercera limitació en el terreny de l'art, com també en el de la cultura en general, ve donada pel fet que, volguem-ho o no, el públic és ben delimitat: es tracta d'una minoria que pel seu status econòmic pot accedir a les obres, sigui materialment, sigui intel·lectualment.

Per acabar, volem aclarir que si hem assenyalat aquests punts com l'aspecte que més ens preocupa és perquè de fet es tracta d'una problemàtica que, amb petites variacions, incideix en la situació de la crítica.